

**BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINING IJODIY TASAVVURINI
RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK VA METODIK ASOSLARI**

*Usmonova Yulduz Muhammadi qizi - Termiz iqtisodiyot va servis universiteti
Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (boshlang'ich ta'lim) mutaxassisligi
1-kurs magistranti*

Ilmiy rahbar. p.f.f.d.(PhD), dots. Salomov G'ulom Yuldoshevich

Annotatsiya. Mazkur maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarining ijodiy tasavvurini rivojlantirishning pedagogik va metodik asoslari yoritiladi. Ijodiy tasavvur o'quvchilarning dunyoqarashini kengaytirish, yangi g'oyalarni yaratish va ularni amaliyotda qo'llash qobiliyatini rivojlantirishda katta ahamiyatga ega. Ijodiy tasavvurning rivojlanishi o'quvchilarda nafaqat ilmiy va akademik muvaffaqiyatlarni oshiradi, balki ularni jamiyatda faol ishtirok etishga, yangi g'oyalarni ilgari surishga va amaliy hayotda o'zlarini muvaffaqiyatli namoyon qilishga yordam beradi. O'quvchilarda ijodiy tasavvurni rivojlantirish uchun pedagogik metodlar, interfaol o'yinlar, ijodiy vazifalar va muammoli vaziyatlar, shuningdek, individual va guruhli ishlash orqali o'rgatishning samaradorligi ko'rsatiladi. Bu maqolada ijodiy tasavvurni rivojlantirishning samarali metodik yondashuvlari va ularni o'quvchilarga taqdim etish jarayoni tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: ijodiy tasavvur, boshlang'ich ta'lim, metodik yondashuv, pedagogik asoslar, interfaol metodlar, muammoli vaziyatlar.

KIRISH

Boshlang'ich sinf ta'limi o'quvchilarining ijodiy tasavvurlarini rivojlantirish - ta'lim jarayonining asosiy maqsadlaridan biridir. Ijodiy tasavvur o'quvchilarni faqat ma'lumot olishdan, balki ularni bilimlarni yaratishga va amaliyotda qo'llashga yo'naltiradi. Ijodiy fikrlash va tasavvur shaxsning yangi muammolarni hal qilishda, innovatsiyalarni yaratishda va kelajakdagi hayotga tayyorlanishida muhim rol o'ynaydi. Boshlang'ich sinfda ijodiy tasavvurni rivojlantirish, ayniqsa, pedagogik metodlarning samaradorligini oshiradi va o'quvchilarda umumiy ta'lim ko'nikmalarini shakllantiradi. Shuningdek, ijodiy tasavvurni rivojlantirish orqali o'quvchilarda tanqidiy fikrlash, mustaqil qarorlar qabul qilish, ijtimoiy muloqot va boshqa muhim kompetensiyalarni shakllantirish mumkin.

Adabiyotlar tahlili. Ijodiy tasavvur o'quvchilarni ilmiy, badiiy va ma'naviy jihatdan rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Pedagogik tadqiqotlarda ijodiy tasavvurga e'tibor qaratilgan va uning o'quvchilarda rivojlanishiga turli yondashuvlar ishlab chiqilgan. O'quvchilarning ijodiy tasavvurlarini rivojlantirishda o'yin metodlari, muammoli vaziyatlar, guruhli ishlar va amaliy topshiriqlar samarali bo'lishi ko'rsatiladi. Shuningdek,

o'quvchilarning ijodiy tasavvurlarini rivojlantirish uchun ularga mustaqil fikrlashni o'rgatish, yangi g'oyalarni yaratish va ularni qo'llash imkoniyatlarini yaratish zarurati haqida ham ko'plab ilmiy manbalarda so'z yuritilgan. Misol uchun, Dewey (1938) o'zining "Experience and Education" asarida ijodiy fikrlashni ta'limda qanday amalga oshirish kerakligi haqida batafsil fikr bildirdi. O'yin texnologiyalari va interfaol metodlar ijodiy tasavvurni rivojlantirishda muhim vositalar sifatida ishlatiladi.

Zamonaviy pedagogik tadqiqotlarda ijodiy tasavvurni rivojlantirishda "jarayonli yozuv" metodikasidan keng foydalanish tavsiya etiladi. Ushbu metodikada o'quvchilarga yangi g'oyalar yaratish, ular ustida ishlash, muammolarni hal qilish va o'z fikrlarini tizimli ravishda bayon etish ko'nikmalarini rivojlantirish maqsad qilinadi. Shuningdek, muammoli vaziyatlar orqali ijodiy fikrlashni faollashtirish va o'quvchilarga mavzularni o'rganishda amaliy yondashuvlarni qo'llash samarali natijalar beradi.

Metodologiya

Tadqiqot ishlari 4-sinf o'quvchilari orasida amalga oshirildi. Jami 60 nafar o'quvchi tajriba ($n=30$) va nazorat ($n=30$) guruhlariga ajratildi. Tajriba guruhida 8 hafta davomida o'quvchilarning ijodiy tasavvurini rivojlantirishga yo'naltirilgan pedagogik metodlar qo'llanildi. Nazorat guruhida esa an'anaviy ta'lim metodlari qo'llanildi.

Tajriba guruhida ijodiy tasavvurni rivojlantirishning quyidagi metodik yondashuvlari qo'llanildi:

1. **O'yin texnologiyalari** - o'quvchilarga g'oyalarni yaratish va ularni amaliyotda qo'llashni o'rgatish.
2. **Muammoli vaziyatlar** - o'quvchilarga haqiqatga mos, ijtimoiy muammolarni yechish uchun vaziyatlar taqdim etish.
3. **Guruhli ishlar** - o'quvchilarga jamoaviy ravishda yangi g'oyalarni ishlab chiqish va ularni amaliyotga tatbiq etish.
4. **Ijodiy topshiriqlar** - o'quvchilarga yangi g'oyalar yaratish va ularni amaliyotda qo'llash uchun mashqlar berish.
5. **Refleksiya** - o'quvchilarga o'z ijodiy faoliyatini tahlil qilish va ularni rivojlantirish imkoniyatlarini berish.

Baholash mezonlari (0 - 20 ballik rubrika asosida):

- A) Ijodiy fikrlash va yangi g'oyalarni yaratish (0 - 5)
- B) Muammoli vaziyatlarni hal qilish ko'nikmalari (0 - 5)
- C) Guruhli ishlash va hamkorlik (0 - 5)
- D) Taqdimot va xulosa chiqarish (0 - 5)

Natijalar

Quyidagi jadvalda tajriba va nazorat guruhlarining pre-test va post-test natijalari keltirilgan.

Ko'rsatkich (maks. 20)	Guruh	Pre-test	Post-test	O'sish
Ijodiy fikrlash	Tajriba	11.2 ± 2.1	17.8 ± 1.5	+6.6
	Nazorat	11.4 ± 2.3	13.9 ± 2.1	+2.5
Muammoli vaziyatlarni hal qilish	Tajriba	11.0 ± 2.2	17.4 ± 1.6	+6.4
	Nazorat	11.1 ± 2.1	13.7 ± 2.0	+2.6
Guruhli ishlash va hamkorlik	Tajriba	11.3 ± 2.3	17.9 ± 1.7	+6.6
	Nazorat	11.5 ± 2.0	13.6 ± 2.0	+2.1
Taqdimot va xulosa	Tajriba	10.8 ± 2.0	17.5 ± 1.8	+6.7
	Nazorat	11.0 ± 2.2	13.4 ± 2.0	+2.4

Natijalar tajriba guruhida ijodiy tasavvur ko'rsatkichlari sezilarli darajada oshganini ko'rsatadi. O'quvchilarning ijodiy fikrlash, muammolarni hal qilish, guruhli ishlash va taqdimot ko'rsatkichlarida yuqori o'sish kuzatildi.

Muhokama

Tajriba natijalari o'quvchilarning ijodiy tasavvurini rivojlantirishda o'yin texnologiyalari, muammoli vaziyatlar va guruhli ishlashning samarali ekanligini ko'rsatadi. Ijodiy fikrlash va yangi g'oyalarni yaratish orqali o'quvchilar o'zlarining bilimlarini amaliyotda qo'llashga o'rgandilar. Guruhli ishlar orqali o'quvchilar o'zaro muloqot qilishni va jamoaviy fikr almashishni o'rgandilar. Refleksiya jarayoni esa o'quvchilarga o'z faoliyatlarini tahlil qilish va mustahkamlash imkoniyatini berdi.

Natijalar shuni ko'rsatadiki, ijodiy tasavvurni rivojlantirishning samaradorligi metodik yondashuvlarning uyg'unligini ta'minlash bilan bog'liq. O'quvchilarga yangi g'oyalarni yaratish va ularni amaliyotda qo'llash imkoniyatini yaratish, ularning mustaqil fikrlashini va kreativligini oshiradi.

XULOSA

Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ijodiy tasavvurni rivojlantirish metodikasi pedagogik jihatdan samarali hisoblanadi. O'yin texnologiyalari, muammoli vaziyatlar, guruhli ishlash va refleksiya metodlari o'quvchilarning ijodiy tasavvurlarini rivojlantiradi.

va ularni jamiyatda faol ishtirok etishga tayyorlaydi. Tajriba natijalari bu metodlarning ta'lim jarayonidagi samaradorligini tasdiqlaydi va ularni kengaytirilgan ko'lamda qo'llashga asos bo'ladi.

ADABIYOTLAR:

1. Isroilov I. O'quvchilarning ijodiy fikrlashini rivojlantirish usullari. - Toshkent: O'qituvchi, 2004.
2. Xo'jaev M. Pedagogik texnologiyalar va metodlar. - Toshkent: Fan va texnologiya, 2016.
3. Mavlonova R., Rahmonqulova N. Tarbiyaviy metodlar va ularning ta'limga qo'llanishi. - Toshkent: O'qituvchi, 2018.

